އިސްލާމިކް ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ވުޒާރާ
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

٨ شَعْبَان ١٤٤٦ (07 ފެބުރުއަރީ 2025) ގެ ހުކުރު ދުވަހުގެ ޚުޠުބާ

މުސްލިމް އަޚާއަށް ހެޔޮކޮށްހިތުން

اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ارْتَضَى لِعِبَادِهِ الْإِسْلَامَ دِيْنًا. وَأَعَزَّ مَنْ تَمَسَّكَ بِآدَابِهِ وَوَقَفَ عِنْدَ حُدُوْدِهِ. وَأَشْهَدُ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا اللهُ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَنَبِيَّنَا مُحَمَّدًا عَبْدُ اللهِ وَرَسُوْلُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَدِيْنِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّيْنِ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الطَّيِّبِيْنَ الطَّاهِرِيْنَ.

أَمَّا بَعْدُ: فَاتَّقُوا اللهَ عِبَادَ اللهِ! وَكُوْنُوْا إِخْوَةً مُتَحَابِّيْنَ فِي اللهِ، قَالَ اللهُ تَعَالَى:

﴿ إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾[1]

އެންމެހައި ޙަމްދު ތަޢުރީފާއި ޘަނާ ޙައްޤުވެގެންވަނީ ގަދަކީރިތިވަންތަ މާތް ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށެވެ. އެކަލާނގެއީ، އަޅުތަކުންގެ ދީނަކަށް އިސްލާމްދީންކަމުގައި ރުހިވޮޑިގެންނެވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، އެކަލާނގެ ކަނޑައެޅުއްވި ރިވެތި އަދަބުތަކުގައި ހިފަހައްޓައި، އެކަލާނގެ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ޙައްދުތަކުން ފަހަނައަޅައި ނުދާ މީހުންނަށް ޢިއްޒަތާއި ޝަރަފުދެއްވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ޙައްޤުވެގެން އަޅުކަންކުރެވޭ އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވާކަމަށް އަޅު ހެކިދެމެވެ. މުޙައްމަދުގެފާނީ އެކަލާނގެ އަޅާކަމަށާއި، ރަސޫލާކަމަށް އަޅު ހެކިދެމެވެ. އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވީ ހިދާޔަތާއި ޙައްޤު ދީނާއިގެންނެވެ.

---

[1] سورة الحجرات: ١٠

ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާނގޭ! ކަލުއިތުރު މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާއަށާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އާލު އަސްޙާބުބޭކަލުންނަށާއި، ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް އެކަލޭގެފާނަށް ތަބަޢަވީ ހައި ބަޔަކަށް ޞަލަވާތާއި، ސަލާމާއި، ބަރަކާތްލައްވާނދޭވެ! އާމީން!

އެހެންވީމާ ދަންނަވަމެވެ! މާތް ﷲގެ އަޅުކަލުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން މާތް ﷲއަށް تقوىވެރިވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނީ އަޚުންތަކެއްކަމުގައި ވާށެވެ! މާތް ﷲ ވަޙީކުރައްވައިފައިވާ ބަސްފުޅެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "مؤمنން ވާކަން ކަށަވަރީ، أخންތަކެއްކަމުގައެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެ أخން ދެމެދު ތިޔަބައިމީހުން صلحކުރާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުން ﷲއަށް تقوىވެރިވާށެވެ! (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުންނަށް رحمةލެއްވުމަށް ޓަކައެވެ."[2]

މުސްލިމް އަޚުންނޭވެ! އިސްލާމްދީނަކީ އުޚުއްވަތްތެރިކަމުގެ ދީނެވެ. އޯގާތެރިކަމާއި، ރަޙުމަތާއި، ހަމްދަރުދީގެ ދީނެވެ. އެއްވެސް މީހެއްގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވުމާއި، ގެއްލުންދިނުމަކީ އެ ދީން ހުއްދަކުރާ ކަމެއްނޫނެވެ. މި ރުޅިވެރިކަމުން އުސޫލުތަކުން އިސްލާމްދީން ސަމާލުކަން ދީފައިވަނީ އޭގެ ފަހަރުތަކުގައި ސިޔާސީ ނިޒާމުތަކުގެ ނިންމުމެވެ. އެހެނީ އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގެ ބިނާކުރެވިފައިވަނީ އުޚުއްވަތުގެ ބިންގަލެއްގެ މަތީގައެވެ. މުޖުތަމަޢުގެ އަޚުލާޤީ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން އެކަކު އަނެކަކާ އެކުވެރިވުމާއި، އަޚުލާޤީގޮތުން ބައްޓަންވެގެންވާ ވަނީ ނަޞޭޙަތާއި، ހެޔޮނިޔަތާއި، ހަމަހަމަކަމުގެ މަގުން މުޖުތަމަޢުގެ އެކުވެރިކަމާއި ގުޅުންތައް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމެވެ. ތަރިކާގެ ޙައްޤުތަކާއި ނުރައްކާތެރި ކަންކަމުން ދުރުވުމަށް ތަޢުލީމު މުސްލިމުންގެ ކަމަށް ނަސޭހަތްކުރެއްވި ބަސްފުޅުތައް ވެއެވެ. އިސްލާމީ އުސޫލުގެ ކަތިލުމާއި މުސްލިމުންނަށް ނަސޭހަތަކީ ފަހަރު ނަސޭހަތްތެރިކަމުގެ ތެރެއިން އެއްބައިވަންތަކަމުގެ ދިރުމުގައި އެއް އިޙްސާނުވެރިކަމާއި، އެއްބައިވަންތަކަމުގެ ގުޅުންތައް ބާކީ ކުރުމެވެ. އެހެން ފަދައިން، އިސްލާމީ އުސޫލުތައް ހަމަ

---

[2] سورة الحجرات: ١٠

ބައިބައިވެގެން ދިޔައީ މި ދެންނެވި ކަންތައްތައް މުސްލިމުންގެ މެދުން ފިލައިދިޔުމުންނެވެ. އެހެންކަމުން ފެންވަރީ ދެމިގެންދާ ކާމިޔާބެއް ފަދައިން ހައިރު މުސްލިމުންގެ ކުރިމަތީގައި ބާރެއް ނެތް ބަޔަކުގެ ގޮތުގައި އެބައިމީހުން ވެގެން ދިޔައީ ހަމަ މި ދެންނެވި ސަބަބުތަކާ ހުރެއެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. ﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَنَٰزَعُواْ فَتَفۡشَلُواْ وَتَذۡهَبَ رِيحُكُمۡۖ وَٱصۡبِرُوٓاْۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ﴾[3] މާނައީ: "އަދި الله އަށާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކިޔަމަންވާށެވެ! އަދި ދެބަސްވެ އަރައިރުން ނުވާށެވެ! (ދެބަސްވެ އަރައިރުންވާ ނަމަ) ތިޔަބައިމީހުން ފަޝަލުވެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބާރުނެތި ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކެތްތެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން الله ހުންނެވީ ކެތްތެރިންނާ އެކުގައެވެ."

މުސްލިމު އަޚުންނޭވެ! އެއްބައިވަންތަކަމާއި، އަޚުވަންތަކަން ދެމެހެއްޓުމަށް އިސްލާމްދީން ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރުއަޅުއްވައިފައި ވެއެވެ. އެ ކަމަށް ހުރަސްއަޅާ ކޮންމެ ކަމެއް މަނާކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ މެދުގައި އެއްބައިވަންތަކަމާއި، އަޚުވަންތަކަން އޮންނަންވީ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، ކިރިޔާ ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. (مَثَلُ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى)[4] މާނައީ: "މުއުމިނުން އެއް ބައަކު އަނެއް ބައަކަށް ލޯބިވުން، ރަޙްމްކަން، އާޠިފީތެރިކަމުގައި އެއުރެންގެ މިސާލަކީ އެއް ހަށިގަނޑުގެ މިސާލެވެ. އެ ހަށިގަނޑުން ގުނަވަނެއްގައި ވޭނެއް ލިބިއްޖެ ނަމަ، މުޅި ހަށިގަނޑު ހޭލައި ހުމުންނާއި، ނުނިދުމުގައި އެ ގުނަވަނާ ބައިވެރިވެއެވެ." އަދިވެސް ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރައްވައިފައި

---

[3] سورة الأنفال: ٤٦

[4] رواه مسلم (٢٥٨٦)

ވެއެވެ. (الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ)[5] މާނައީ: "ކޮންމެ މުސްލިމަކީ އަނެއް މުސްލިމާގެ އަޚެވެ." މުސްލިމުންގެ ކިބައިގައި ހުންނަ އުނިކަންތައްތައް ފޮރުވުމާ ބެހޭ ގޮތުން ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. (وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللهُ فِيْ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)[6] މާނައީ: "އަދި މުސްލިމުންގެ ކިބައިގައި ހުންނަ އުނިކަން ފޮރުވައިދީ މީހަކަށް، އެމީހެއްގެ އުނިކަން ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި މާތް الله ފޮރުއްވައިދެއްވާނެއެވެ."

މުސްލިމު އަޚުންނޭވެ! އެއްބައިވަންތަކަމަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ ކަންތައްތައް ބަޔާންކުރެއްވި ފަދައިން އެ ކަމަށް ހުރަސްއަޅާ ކޮންމެ ކަމެއް އިސްލާމްދީން މަނާކުރެއްވިއެވެ. މި ގޮތުން އެކަކު އަނެކަކަށް މަލާމާތްކުރުމާއި، ފުރައްސާރަކުރުމުން މަނާކުރައްވައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا يَسۡخَرۡ قَوۡمٞ مِّن قَوۡمٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُونُواْ خَيۡرٗا مِّنۡهُمۡ وَلَا نِسَآءٞ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهُنَّۖ﴾[7] މާނައީ: އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ފިރިހެނުންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ފުރައްސާރަ ނުކުރާހުށިކަމެވެ! އެހެނީ އެ ފުރައްސާރަކުރާ މީހުންނަށްވުރެ އެ ފުރައްސާރަކުރެވޭ މީހުން މާ ހެޔޮ ބަޔަކަށް ވެދާނެއެވެ. އަދި އަންހެނުންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ފުރައްސާރަ ނުކުރާހުށިކަމެވެ! އެހެނީ އެ ފުރައްސާރަކުރާ މީހުންނަށް ވުރެ އެ ފުރައްސާރަކުރެވޭ މީހުން މާ ހެޔޮ ބަޔަކަށް ވެދާނެއެވެ." އަދި އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ފާޑުކިޔުމާއި ބަސްމަގުކޮށް މަލާމާތްކުރުން މަނާކުރައްވައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. ﴿وَلَا تَلۡمِزُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَلَا تَنَابَزُواْ بِٱلۡأَلۡقَٰبِۖ بِئۡسَ ٱلِٱسۡمُ ٱلۡفُسُوقُ بَعۡدَ ٱلۡإِيمَٰنِۚ وَمَن لَّمۡ يَتُبۡ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ﴾[8] މާނައީ:

---

[5] رواه البخاري (٢٤٤٢) ومسلم (٢٥٦٤)

[6] رواه مسلم (٢٦٩٩)

[7] سورة الحجرات: ١١

[8] سورة الحجرات: ١١

"އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ޢައިބުނުކިޔާށެވެ! (އެބަހީ: އެކަކު އަނެކަކަށް ޢައިބު ނުކިޔާށެވެ!) އަދި އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ނުރުހޭ ކަހަލަ ލަޤަބުތަކުން ނުގޮވާށެވެ! އީމާންވުމަށް ފަހު، ފާސިޤުވުމުގެ ނަން ދިނުމަކީ، ހާދަހާ ނުބައިވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި (އެ ކަންތައްތަކުން) ތައުބާނުވި މީހާ ދަންނާށެވެ! ފަހެ އެއުރެންނީ ހަމަ އަނިޔާވެރިންނެވެ."

މުސްލިމު އަޚުންނޭވެ! މުޖުތަމަޢުގައި ފެތުރެމުންދާ ދޮގު ޚަބަރުތައް ޤަބޫލުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ. ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟ قَوْمًۢا بِجَهَـٰلَةٍ فَتُصْبِحُوا۟ عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَـٰدِمِينَ﴾[9] މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފާސިޤަކު ޚަބަރަކާއިގެން އަތުވެއްޖެ ނަމަ އޭގެ ދޮގު ތެދު ބަލައި ހަޤީޤަތް ހޯދާށެވެ! (އެއީ) ނޭނގި ތިބެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔަކަށް ގެއްލުން ދީފާނެތީއެވެ. ފަހެ އެހެން ވެއްޖެ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ކަންތަކުގެ މައްޗަށް ހިތާމަކުރާ ބަޔަކުކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވެދާނެތީއެވެ." މުސްލިމުންނާ ތެދު ދޮގު ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި އެ ހެދި ވާހަކަ ފެތުރުނުއިރު ފަހު މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ކަމެކެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ. ﴿إِذْ تَلَقَّوْنَهُۥ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِۦ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُۥ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمٌ﴾[10] މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުލުތަކުން އެ ވާހަކަތައް ހިފައިގަނެގެން ދިޔަ ހިނދުގައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަމާ އެނގިގެންނުވާ ކަންތަކެއްގެ ވާހަކަ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަނގަތަކުން ބުނަމުއެވެ. އަދި الله ގެ ހަޟްރަތުގައި އެކަންތައް ބޮޑުކަމެއްކަމުގައިވާ ހިނދު، އެއީ ލުއި ކަމެއް ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހީކުރީއެވެ." މިއާގެ އަލީގައި ދެކެން މުސްލިމު އަޚުންނަށް ގެއްލުން ނުދިނުމަށް އަންގަވައި

---

[9] سورة الحجرات: ٦

[10] سورة النور: ١٥

ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައި ވެއެވެ. (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ مِن لِّسَانِهِ وَيَدِهِ.)[11] މާނައީ: "ޙަޤީޤަތުގައި މުސްލިމަކީ މީހާގެ އަތާއި ދޫގެ ނުބައިކަމުން އެހެނިހެން މުސްލިމުން ސަލާމަތްވެގެންވާ މީހާއެވެ." ޙައްޤާ ނުލައި މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ހަތިޔާރު އުފުލުން މަނާކުރައްވައި ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައި ވެއެވެ. (مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا)[12] މާނައީ: "ތިމަންމެންނާ ދެކޮޅަށް ހަތިޔާރު އުފުލައިފި މީހަކީ ތިމަންމެންގެ ތެރެއިންވާ މީހެއް ނޫނެވެ."

މުސްލިމް އަޚުންނޭވެ! އިސްވެ ދިޔަ ވާހަކަތަކަށް ވިސްނައިލާ އިރު އަހަރެމެންނަށް ހާމަ ފެނިގެންދަނީ އިސްލާމްދީނުގައި އެ ކަމެއް ކުރުމަކީ އަނިޔާވެރިކަމާ ދުރުވާ ކަމަށް ކުރުމުން އެ ކަމުގެ ފިތުނައާއި ފަސާދަ އެއީ އަހަރެމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށާއި އަހަރެމެންގެ މުޖުތަމަޢަށްކަމެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ މަނާކުރެއްވުން ކަމަކީ އަނިޔާވެރިވުމުން އެ ކަމުގެ ގެއްލުމާއި ހަލާކު ވެސް ހުރި ހަމަ އަހަރެމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށާއި، މުޖުތަމަޢަށްކަމެވެ. އެހެންކަމުން، اللهއާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންވާށެވެ! ކޮންމެ މުސްލިމަކަށް ވެސް އެ މުސްލިމެއްގެ ޙައްޤު އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ދަންނާށެވެ! ތިމާގެ ނަފްސަށް އެދޭ ކަމެއް ތިމާގެ މުސްލިމް އަޚާއަށް ވެސް އެދޭށެވެ! އަނިޔާވެރިކަމުގެ ނުބައި ޢަމަލުން ކޮންމެ މުސްލިމަކު ސަލާމަތްކުރުމަށް އެކުވެރިކަމާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރާށެވެ!

މުސްލިމް އަޚުންނޭވެ! އަޚުވަންތަކަމާއި، އެއްބައިވަންތަކަމަކީ މިއީ ވަ ބިސްމިލްއަރުގެ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ހިތްވަރުދޭ އެއް ކަން ކުރުމަށް ނަސޭހަތްތެރިވެމެވެ. އަދި އަޚުވަންތަކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ކަށަވަރު ކޮންމެކަމަކުން ދުރުހެލި ވުމަށް ވެސް ނަސޭހަތްތެރި ވަމެވެ.

---

[11] رواه البخاري (١٠) ومسلم (٤٠) واللفظ للبخاري.

[12] رواه البخاري (٦٨٧٤) ومسلم (٩٨)

ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާކޮ! އަހަރެމެންނީ މުސްލިމް އަޚުންނާއި އުޚްތުންނަށް ހެޔޮ އެދޭ، އަދި އަހަރެމެންގެ ބަހާއި ޢަމަލުގެ ނުބައިކަމުން އެހެން މުސްލިމުން ސަލާމަތްވެގެންވާ އަޚުވަންތަ ބަޔަކުކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ! އާމީން!

بَارَكَ اللهُ لِيْ وَلَكُمْ فِي الْقُرْآنِ الْعَظِيْمِ، وَنَفَعَنِيْ وَإِيَّاكُم بِمَا فِيْهِ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيْمِ، أَقُوْلُ قَوْلِيْ هَـٰذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ الْعَظِيْمَ لِيْ وَلَكُمْ، فَاسْتَغْفِرُوْهُ يَغْفِرْ لَكُمْ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ، وَادْعُوْهُ يَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الْكَرِيْمُ.

****

ދެވަނަ خُطْبَة

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلِيِّ الصَّالِحِيْنَ، وَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِيْنَ، وَأَشْهَدُ أَن لَّا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَاشَرِيْكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَنَذِيْرًا، وَدَاعِيًا إِلَى اللهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ.

أَمَّا بَعْدُ: فَيَا عِبَادَ اللهِ! اِتَّقُوا اللهَ تَعَالَى فِي السِّرِّ وَالْعَلَنِ. فَقَدْ قَالَ اللهُ تَعَالَى:

﴿ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ ﴾[13]

އެންމެހައި ޙަމްދު ތަޢުރީފާއި ޘަނާ ޙައްޤުވެގެންވަނީ ގަދަރުވެރިވަންތަ މާތް اللهއަށެވެ. އެކަލާނގެއީ ސާލިޙު އަޅުތަކުންގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ބައްލަވައިވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ [illegible] [illegible] [illegible] އެހެން [illegible]

---

[13] سورة آل عمران: ١٠٣

ނުވާކަމަށް އަޅުހެކިވަމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު މުޙައްމަދުގެފާނީ اللهގެ އަޅާކަލަކާއި ރަސޫލާކަލަކަށް އަޅުހެކިވަމެވެ. ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާނޯ! ކަލޭގެފާނު މުޙައްމަދުގެފާނާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އާލުއަސްޙާބުންނަށް ޞަލަވާތާއި، ސަލާމާއި، ބަރަކާތްލައްވާނދޭވެ!

އެއަށްފަހު ދަންނާށެވެ! މާތް اللهގެ އަޅުތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން މާތް اللهއަށް تقوىވެރިވާށެވެ! އަދި އެކަލާނގެ ދީނުގައި ސާބިތުވެ ތިބޭށެވެ! މާތްالله ވަޙީކުރައްވައިފައިވާ ބަސްފުޅެއްގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން اللهގެ ވާރުކަނޑުގައި (އެބަހީ: اللهގެ دينގައި) ހިފަހައްޓާށެވެ! އަދި، ވަކިވަކިވެނުގަންނާށެވެ!"[14]

މުސްލިމް އަޚުންނޭވެ! އިސްލާމީ އުންމަތަކީ އެއް އުންމަތެކެވެ. ބައިބައިވުމަށް ފުރުސަތުދޭ އުންމަތެއް ނޫނެވެ. އެބައިމީހުންގެ މިސާލަކީ އެއް ބިނާއެއްގެ މިސާލެވެ. މި އެކުވެރިކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ދާއިމުކުރުމީ اللهގެ ޙަޟްރަތުގައި އެބައިމީހުންގެ ދަރަޖަ މަތިވެރިވެގެންދާ ކަމެކެވެ. [illegible] ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވައިފައިވާ ބަސްފުޅެއްގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ޤިޔާމަތް ދުވަހު މާތް الله ވަޙީކުރައްވާނެތެވެ. ތިމަން اللهއަށް ޓަކައި އެކަކު އަނެކަކު ދެކެ ލޯބިވި މީހުން ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ މިއަދު الله ދެއްވާ ހިޔާވަހިކަން ފިޔަވައި އެހެން ހިޔާވަހިކަމެއް ނުވާ މި ދުވަހު އެބައިމީހުންނަށް މިއަދު الله ހިޔާވަހިކަން ދެއްވާހުށީމެވެ."[15] ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާނޯ! އަޅުގަނޑުމެނީ اللهއަށް ޓަކައި އެކަކު އަނެކަކު ދެކެ ލޯބިވާ ބައެއްކަމުގައި ހައްދަވާނދޭވެ! އާމީން!

މާތް اللهގެ އަޅުތަކުންނޭވެ! [illegible] ރަސޫލާ محمّد ﷺގެ މައްޗަށް صَلَوَاتާއި سَلَامްލެއްވުން އެދި دُعَاءކުރުމަށް މާތް الله ވަނީ ގަދަ އަމުރުކުރައްވާފައެވެ.

---

[14] سورة آل عمران: ١٠٣

[15] رواه مسلم (٢٥٦٦)

އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾(16) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، اللهއާއި، އެކަލާނގެ مَلاَئِكَةُން ނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް صلَوات ފޮނުއްވައެވެ. އޭ إيْمَان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް صلَوات ފޮނުއްވުން އެދި دُعَاء ކުރާށެވެ! އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް سَلاَمْ ފޮނުއްވުން އެދި ތިޔަބައިމީހުން ގިނަގިނައިން دُعَاء ކުރާށެވެ!"

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ. اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ. وَارْضَ اَللّٰهُمَّ عَنِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ. أَبِيْ بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ، وَعَلِيٍّ، وَعَنْ سَائِرِ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِيْنَ أَجْمَعِيْنَ. وَعَنَّا مَعَهُمْ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ. آمِيْنَ!

އަޅުގަނޑުގެ ވެރިރަސްކަލާނގޭ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތެދުމަގު ބަޔާންކޮށްދެއްވި މާތް ނަބިއްޔާ مُحَمَّدٌ ﷺ އަށާއި، އެ މާތްނަބިއްޔާގެ އާލުންނާއި، އަސްޙާބުންނާއި، އެ ބޭކަލުންނަށް ތަބަޢަވީހައި ބަޔަކަށް ސަލަވާތާއި، ސަލާމާއި، ބަރަކާތް ފޮނުއްވާނދޭވެ!

ހައްދަވައި ބެލެހެއްޓެވި ރަސްކަލާނގޭ! އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ މެދުގައި ސުލްޙަވެރިކަމާއި، އަމާންކަން ލައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ޤައުމުން އެންމެހައި ކާރިސާތަކާއި ބަލިމަޑުކަން ދުރުކުރައްވާނދޭވެ! ބަލިމީހުންނަށް ޝިފާ ދެއްވައި، ދުވަހާރޭ ސިއްޙަތާއި އާފިޔަތުގެ ނިޢުމަތް އެއުރެންނަށް މިންވަރުކުރައްވާނދޭވެ!

---

16 سورة الأحزاب: ٥٦

ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާކޮ! އަހަރުންގެ ރާއްޖެ ސިޔާދީކުރައްވައި، ސިޔާދީކަން ދަމަހައްޓަވާނދޭވެ! ރާއްޖޭގެ ފަތުރުވެރިކަމާއި، މަސްވެރިކަމާއި، ދަނޑުވެރިކަމުގައި ބަރަކާތްލައްވައި، ފުދުންތެރިކަން އިތުރުކުރައްވާނދޭވެ! ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސިނާޢަތްތައް ވަރުގަދަކުރައްވައި، ސިޔާދީކަމާއި މިނިވަންކަން މިންވަރުކުރައްވާނދޭވެ!

ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާކޮ! އިސްލާމްދީނާއި ދުނިޔޭގެ ކަންތައް އިސްލާހުގެ މަގުން ހިންގެވުމަށް އިބަރަސްކަލާނގެ [illegible] [illegible] ހިމާޔަތާއި، ނަސްރާއި، ތައްޔީދު ދެއްވާނދޭވެ! އަހަރުންގެ ތެރެއިން ދިރި ތިބި މީހުންނާއި، މަރުވެ ގޮސްފައިވާ މީހުންނަށް، ކުށް ފުއްސަވައި، ރަޙްމަތްލައްވާނދޭވެ! ދުނިޔޭގައި ވެސް ހެޔޮކަން އަދި އާޚިރަތުގައި ވެސް ހެޔޮކަން ދެއްވައި، ނަރަކައިގެ އަޛާބުން އަހަރުން މިންޖުކުރައްވާނދޭވެ!

اَللّٰهُمَّ انْصُرِ الْإِسْلَامَ وَالْمُسْلِمِيْنَ، وَأَذِلَّ الشِّرْكَ وَالْمُشْرِكِيْنَ، وَدَمِّرْ أَعْدَاءَكَ أَعْدَاءَ الدِّيْنِ. اَللّٰهُمَّ انْصُرْ إِخْوَانَنَا الْمُسْلِمِيْنَ الْمُسْتَضْعَفِيْنَ فِيْ فِلَسْطِيْنَ وَفِيْ كُلِّ مَكَانٍ. اَللّٰهُمَّ كُنْ لَهُمْ عَوْنًا وَنَصِيْرًا. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ، اَلْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، إِنَّكَ سَمِيْعٌ قَرِيْبٌ مُجِيْبُ الدَّعَوَاتِ يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ! ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْـَٔاخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾[17] ﴿وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ ۖ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ﴾[18]

الشّيخ عبدالعزيز حسين

އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ވުޒާރާ

---

[17] البقرة: ٢٠١

[18] العنكبوت: ٤٥